

Zero Waste Europe es va crear per capacitar les comunitats per repensar la seva relació amb els recursos. En un nombre creixent de regions, grups locals d'individus, empreses i funcionaris municipals estan avançant de manera significativa cap a l'eliminació dels residus a la nostra societat.

ESTUDI DE CAS #7

Juny de 2016

LA HISTÒRIA DE PARMA

Un exemple vívid d'una transició d'una gestió tradicional dels residus al residu zero en només 4 anys. Les claus de l'èxit: voluntat política, implicació de la societat civil i una estratègia centrada en la minimització de la fracció resta.

Parma és una ciutat del nord d'Itàlia, a la regió de l'Emília-Romanya. Coneguda per la seva gastronomia i la qualitat de vida, la regió és, tanmateix, la principal generadora de residus d'Itàlia, amb 636 kg de residus per càpita el 2014, gairebé 150 kg per sobre de la mitjana d'Itàlia i 160 kg per sobre de l'europea. La regió recicla el 58,2% dels residus municipals, la qual cosa significa que 274 kg per càpita encara acaben a l'abocador o a la incineradora, mentre que la mitjana europea és de 259 kg. Afortunadament, la situació està canviant i Parma lidera la transició cap al residu zero a la regió.

La ciutat de Parma, amb 190.284 habitants, no estava en millor situació que la resta de la regió: la recollida selectiva havia estat estancada al voltant del 45% durant anys i la generació de residus era considerablement elevada. Això va fer que la província i la regió proposessin el 2013 que es construís a Parma una incineradora amb capacitat per 180.000 tones anuals de residus municipals.

Mobilització social

La proposta de construir una incineradora va suscitar preocupació entre la població de Parma, especialment entre els membres del grup local de residu zero Gestione Corretta Rifiuti e Risorse (GCR, gestió adequada dels residus i els recursos). A més de fer prendre consciència dels problemes relacionats amb la incineradora que es volia construir a Parma, GCR va demanar activament alternatives i l'adopció d'una estratègia de residu zero per a la ciutat.

Gràcies a la mobilització social, la necessitat d'un nou model de gestió dels residus es va convertir en un element central a les eleccions municipals de l'any 2012. El punt d'inflexió es va produir quan GCR va organitzar diversos debats electorals en què els candidats a les eleccions varen contraposar el seu model de gestió dels residus per a la ciutat. Veient-se, així obligats a aclarir la seva postura sobre la incineradora i a expressar si creien que calia construir-la o no.

Un govern nou a Parma

Les eleccions van posar fi al mandat de l'alcalde favorable a la incineració i en van portar un de nou que s'havia compromès a aturar la incineradora i fer de Parma una ciutat residu zero. Com a prova de la voluntat d'integrar la societat civil en el nou model de gestió dels residus a Parma, es va nomenar Gabriele Folli, antic activista de GCR, regidor de Medi Ambient.

Malgrat el seu compromís, les obres de construcció de la incineradora ja estaven molt avançades i el cost elevat de la indemnització inclosa al contracte va fer impossible que la ciutat aturés el projecte. Aldo

Parma a la regió italiana de l'Emília-Romanya

Caffagnini, de GCR, va resumir-ho així: «Hem perdut la batalla per aturar la construcció de la incineradora, però sens dubte hem guanyat la guerra perquè hem aconseguit transformar el sistema i demostrar que la incineració és innecessària si s'aplica una estratègia de residu zero».

«Hem perdut la batalla per aturar la incineradora, però sens dubte hem guanyat la guerra perquè hem aconseguit transformar el sistema»

Un cop al govern, l'equip municipal va començar a dissenyar una estratègia de residu zero per a Parma, que es va elaborar mitjançant un procés de reunions públiques i consultes amb els ciutadans que va servir per recollir opinions i dissenyar un sistema millor. El govern municipal va adreçar algunes d'aquestes reunions específicament a les comunitats de parla no italiana.

Primers passos

El novembre de 2012, a Parma es va recollir de manera selectiva el 48,2% dels residus municipals, principalment a través de contenidors a la vorera. La recollida porta a porta era molt poc freqüent i la fracció orgànica no es recollia a gran part de la ciutat. Els costos d'eliminació eren molt elevats, mentre que els ingressos procedents del reciclatge eren molt baixos. Malgrat que els resultats de la recollida selectiva superaven lleugerament la mitjana italiana, el sistema de recollida tenia molt marge de millora.

Com altres ciutats, Parma va iniciar la seva estratègia de residu zero millorant la recollida selectiva dels residus, amb la

recollida porta a porta i la recollida selectiva de l'orgànica.

La ciutat va començar el canvi al centre històric amb l'objectiu d'introduir-lo progressivament a tota la ciutat. Tot i que és poc habitual començar al centre de la ciutat, la necessitat d'introduir la recollida de l'orgànica es va utilitzar com a impuls per repensar tot el sistema de recollida. Un any i mig després, a tots els districtes es recullen quatre fraccions de residus (orgànica, paper i cartró, envasos lleugers i fracció resta) en porta a porta.

La introducció de la recollida porta a porta va anar acompanyada de la separació del vidre i els envasos lleugers (és a dir, plàstics i metalls, un model que s'ha estès a Itàlia per garantir l'optimització

operativa i econòmica del sistema) en dues recollides diferents.

En aquests primers passos, el govern municipal va aconseguir que Iren, l'empresa a càrrec de la recollida i el tractament, s'involucrès en els canvis en el model de recollida de Parma.

Tot i que Iren és propietària de la incineradora i havia estat tractant els residus municipals de Parma des d'abans del canvi, la iniciativa política d'avançar cap al residu zero va aconseguir implicar els treballadors locals d'Iren i motivar-los a millorar el sistema. Això contrasta amb altres capitals de província gestionades per Iren, on, sense voluntat política, els resultats han continuat essent deficients.

Recollida selectiva

	Orgànica	Paper i cartró	Ampolles, llaunes i brics	Fracció resta
Zones residencials				
	2 cops per setmana	1 cop per setmana	1 cop per setmana	1 cop per setmana
Centre de la ciutat				
	3 cops per setmana	1 cop per setmana	1 cop per setmana	2 cops per setmana
				

Des de 2014, a Parma els residus es recullen porta a porta. Això no obstant, el sistema de recollida es modula segons la densitat de població del barri. Així, l'orgànica i la fracció resta es recullen amb més freqüència al centre de la ciutat que a les zones residencials. Als afores, els cubells se solen substituir per contenidors de 120 l, més grans i amb rodes, per l'orgànica, mentre que al centre de la ciutat la recollida de la fracció resta es fa en bosses de 50 l.

La segona diferència principal és que, al centre, la recollida es fa durant la nit, mentre que a les zones residencials els residus es recullen al matí.

Els residus de jardineria i el vidre es recullen en contenidors a la vorera. Els residus de jardineria ja es recullen d'aquesta manera a les zones amb poca densitat. En canvi, el vidre es va començar a recollir en contenidors a la vorera i separat dels envasos lleugers amb la introducció de la recollida porta a porta. La recollida multimaterial del vidre amb els plàstics i els metalls que es feia abans produïa alguns problemes: més confusió (i, per tant, més impropis), necessitat de major triatge després de la recollida (que suposava costs en comptes d'ingressos) i més costs de transport.

Per descomptat, qualsevol canvi en els sistemes de recollida planteja reptes i l'optimització dels procediments requereix temps. A Parma els operaris de la recollida selectiva i la brigada mediambiental s'asseguren que les recollides es facin de manera correcta. Poc després de la introducció del sistema nou, els problemes que van sorgir amb el canvi (com ara el tipus de bossa que calia utilitzar i l'horari de recollida) s'han reduït considerablement. Tot i així, encara hi ha un cert control per part de l'empresa i els operaris que, al mateix temps, donen informació a la ciutadania.

Funeral organitzat per l'últim contenidor de vorera. © Città di Parma 2014.

Pagament per generació

Un altre canvi fonamental que s'ha introduït recentment en el sistema és un programa de pagament per generació, segons el qual el rebut de les escombraries de cada llar depèn dels residus que genera.

El rebut per a cada llar consta de dos elements principals: una part fixa, basada en el nombre de persones que hi viuen i els metres quadrats de l'habitatge, i una part variable, que bàsicament depèn dels residus de la fracció resta generats (basats en el nombre de recollides de residus) i l'autocompostatge.

La part fixa ja cobreix un nombre mínim de recollides de residus de la fracció resta per llar, amb l'objectiu de cobrir els costs fixos de la gestió del sistema i, alhora, impedir les fugues i els abocaments il·legals de residus al carrer. Les recollides addicionals tenen recàrrec (0,7 € per bossa, 1,4 € per cubell i 4,2 € per contenidor amb rodes). Pel que fa als incentius positius, les llars obtenen una reducció del 12% al rebut si fan autocompostatge. Les recollides addicionals no es cobren a les llars on s'utilitzen bolquers.

Després d'introduir aquest sistema, **la recollida de residus de la fracció resta s'ha reduït i a cada dia de recollida només el 25% dels habitants treu el seu contenidor perquè el buidin.**

Un sistema flexible

El Consistori ha introduït dos elements principals de flexibilitat en la recollida porta a porta: les ecoestacions i l'ecovagó. Aquests elements complementen el sistema de recollida porta a porta per adaptar-se millor a les necessitats dels ciutadans.

Les ecoestacions

L'ecoestació és un petit quiosc amb vuit finestres (quatre per banda) en què es poden dipositar els residus reciclables i els de la fracció resta 24 hores al dia i 7 dies a la setmana, de manera que les persones que ho necessitin poden treure les escombraries a una hora i dia diferent de la recollida prevista.

El sistema està informatitzat i només s'hi pot accedir amb una targeta d'usuari. Els residus reciclables es recullen gratuïtament, mentre que la fracció resta té un càrrec de 0,7 € per 40 l, la mateixa taxa que s'aplica a la recollida porta a porta i que se suma automàticament al rebut anual. Dins el quiosc hi ha vuit contenidors amb rodes que es buiden cada dia.

Una Ecoestacion. ©GSA Igiene

A principis de l'any 2016 hi havia quatre ecoestacions als afores de Parma i a finals de 2016 està previst instal·lar-ne quatre més.

Fulletó amb la ruta i horaris de l'ecovagó.

L'ecovagó

L'ecovagó funciona al centre històric d'una manera semblant a un autobús, amb les seves rutes i parades pròpies. Els ciutadans reben la informació sobre aquestes rutes i parades perquè puguin treure les escombraries. Només funciona els dies que no hi ha servei porta a porta.

L'ecovagó s'atura durant mitja hora o dues hores a cada parada i rep dues fraccions de residus diferents: la fracció resta i els envasos lleugers. Això és així perquè aquestes són les dues úniques fraccions que es queden a les llars del centre, ja que per a la resta hi ha un contenidor amb rodes per bloc d'habitatges i, per tant, en cas que calgui certa flexibilitat, es pot resoldre internament a cada edifici.

Les bosses per a residus de la fracció resta es cobren a 0,7 € mitjançant una etiqueta identificadora del propietari de cada bossa.

Els ecovagons també serveixen per explicar millor la recollida selectiva a la ciutadania i difondre informació sobre la gestió dels residus.

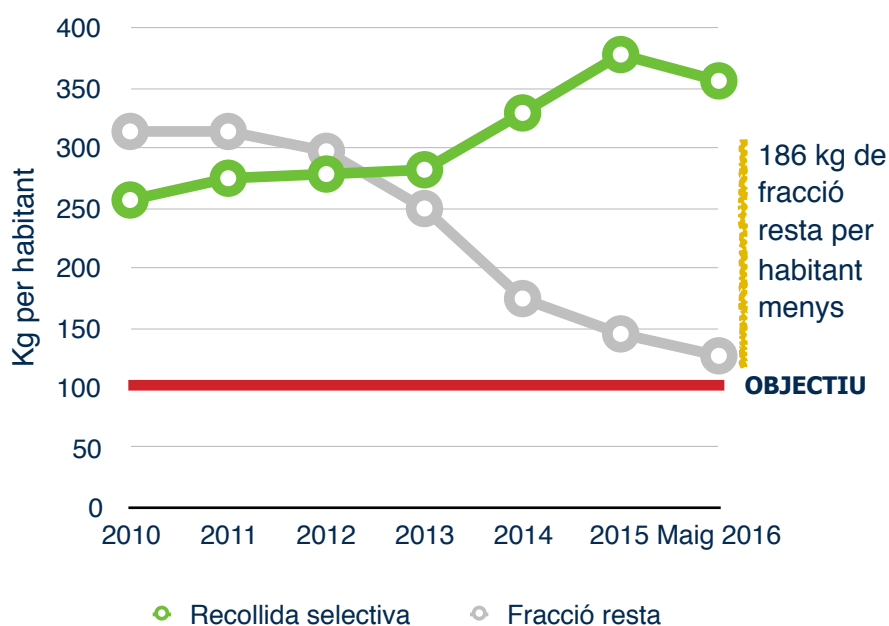
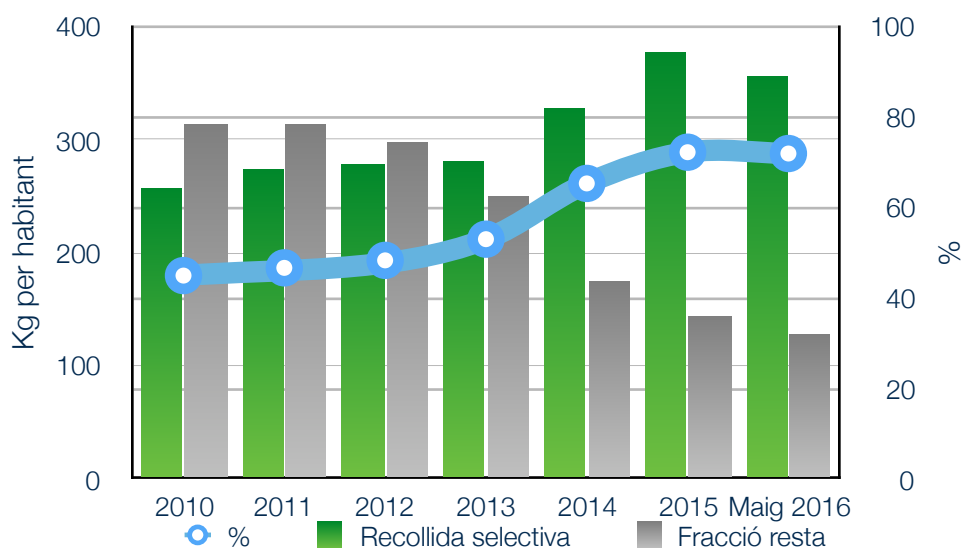
Malgrat que els ecovagons i les ecoestacions flexibilitzen el sistema, representen una part molt petita del total dels residus de la ciutat (menys de l'1% del total dels residus recollits a Parma). De mitjana, vint persones fan servir les quatre ecoestacions cada dia.

Aquestes ecoestacions no formaven part del pla inicial, però, després dels primers passos, es va suggerir que podrien ser útils per tranquil·litzar la població i resoldre els possibles conflictes que poguessin sorgir en relació a la recollida porta a porta, a més d'introduir flexibilitat en el sistema.

Resultats

Els resultats a Parma són extraordinaris des de tots els punts de vista. En només quatre anys i mig Parma ha aconseguit, en termes generals, reduir el total de residus generats un 15% i augmentar significativament la recollida selectiva, del 48,5% de 2011 fins al 72% de 2015. La fracció resta també ha disminuït significativament, dels 283 kg per habitant el 2011 fins als 117 kg per habitant a finals de 2015: una reducció de 186 kg de residus per habitant, és a dir, una reducció del 59% en quatre anys i mig.

RECOLLIDA SELECTIVA DELS RESIDUS A PARMA 2010-2015

Cal destacar que el pagament per generació es va introduir el segon semestre de 2015; per tant, encara es troba en els primers mesos d'aplicació. La previsió de l'Ajuntament per a finals de 2016 és baixar dels 100 kg de residus de la fracció resta per persona i arribar al 80% de recollida selectiva.

Les dades acumulades dels primers cinc mesos de 2016 col·loquen a Parma prop d'aquesta fita, amb 126 kg de fracció resta per persona i una reducció dels residus generats totals fins els 497 kg per habitant, respectivament.

No només més reciclatge, sinó millor

El nou sistema de recollida selectiva ha demostrat ser un èxit, no només pels resultats de la recollida selectiva i la reducció de la fracció resta, sinó també perquè ha aconseguit reduir de manera significativa els impropis a tots els fluxos de residus, la qual cosa es tradueix en materials de més qualitat. Els impropis dels envasos lleugers recollits ha disminuït fins al 7%; els del paper i el cartró se solen situar entre l'1% i el 2%; els del vidre, entre l'1% i el 3%, i els de l'orgànica, entre el 3% i el 5%. Això permet un reciclatge de qualitat, una condició prèvia essencial per assolir una economia circular.

El residu zero té sentit econòmic

El nou sistema de gestió dels residus de Parma no només ha contribuït a millorar el medi ambient, sinó que també ha reduït els costos totals anuals de 450.000 €.

Mentre que els costos de la recollida han augmentat amb la introducció de la fracció orgànica i la recollida porta a porta, que ha incrementat la despesa en personal, els ingressos per la venda de materials d'alta puresa van passar de 0,8 milions d'euros el 2013 a 1,3 milions d'euros el 2014. A més, els costos anuals d'eliminació s'han reduït gairebé 3,5 milions d'euros. Un cop més, en comparació amb la gestió tradicional dels residus, les estratègies de residu zero són sinònim de menys costos per a les autoritats i menys costos per als ciutadans.

	2013	2014	Equilibri
Recollida i transport de la fracció resta	5,300,099	6,868,191	1,568,092
Tractament de la fracció resta	9,050,214	5,563,844	-3,486,370
Recollida selectiva	14,063,648	15,049,744	986,096
Tractament i reciclatge	1,957,782	2,752,128	794,346
Vendes dels materials reciclats	-805,295	-1,340,000	-534,705
Neteja de voreres i altres serveis	5,908,646	6,127,451	218,805
TOTAL	35,475,094	35,021,358	-453,736

A més de l'estalvi econòmic, la transició de la recollida amb contenidors a la vorera a la recollida porta a porta ha augmentat considerablement el nombre de llocs de feina directes creats només en la recollida, que ha passat de 77 operaris abans del canvi de sistema a 121 el 2015.

El residu zero a tota l'Emília-Romanya?

A més del seu èxit a Parma, els activistes del residu zero han aconseguit tirar endavant una llei regional a l'Emília-Romanya que estableix uns objectius més elevats que els nacionals i els europeus (25% de reducció dels residus, 73% de recollida selectiva i 70% de reciclatge efectiu) i ofereix incentius a les ciutats que ho fan bé mentre penalitza les que es queden enrere per mitjà d'un sistema bonus-malus.

Aquest sistema regional d'incentius ja ha suposat que Parma rebi 710.000 € per haver reduït la fracció resta. La ciutat és l'única capital de província de l'Emília-Romanya que s'ha beneficiat del programa d'incentius. A Parma, tant els activistes del residu zero com el Consistori estan segurs que aquesta llei i el bon exemple de Parma ajudaran a estendre el residu zero per tota la regió, malgrat la política favorable a la incineració de les autoritats regionals.

Perspectives de futur

Després d'haver fet un progrés impressionant, Parma vol continuar millorant. A la ciutat esperen arribar al 80% de recollida selectiva i recollir menys de 100 kg fracció resta per persona a finals de 2016, però encara tenen moltes altres idees, plans i objectius:

- Un nou centre de reutilització al costat de la deixalleria que es va inaugurar a finals d'abril de 2016. L'objectiu és fer d'aquest el primer pas abans de la deixalleria i poder donar una vida nova als productes, a més de crear llocs de feina locals i oferir un servei formació.
- La recollida de la fracció resta podria passar a fer-se sota demanda per tal d'optimitzar el transport.
- Els residus de jardineria ara recollits en contenidor, podrien passar a ser un extra (és a dir, amb un recàrrec) de la prestació del servei bàsic.
- Una de les llars d'infants de la ciutat començarà a fer servir bolquers reutilitzables el 2016, amb la intenció d'estendre aquesta pràctica a la resta de centres i fomentar-ne l'ús a tota la ciutat.

**Escrit per Ferran Rosa,
Zero Waste Europe
Juny 2016**

Aquesta publicació ha comptat amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
**Departament de Territori
i Sostenibilitat**

**Agència de
Residus de
Catalunya**

Fonts:

Ajuntament de Parma(www.comune.parma.it)

Iren (www.irenambiente.it)

Per més informació, visiteu:

www.zerowasteurope.eu

www.facebook.com/ZeroWasteEurope

O contacteu:

info@zerowasteurope.eu

Twitter @zerowasteurope